

Nová učebnice PATOLOGIE je tady

Prof. MUDr. Josef Zámečník, Ph.D. absolvoval 2. lékařskou fakultu Univerzity Karlovy v Praze a od promoce pracuje v Ústavu patologie a molekulární medicíny 2. LF UK a Fakultní nemocnici v Motole v Praze. V roce 2004 se stal držitelem ocenění Česká hlava. O dva roky později byl jmenován docentem Univerzity Karlovy pro obor patologie a v roce 2014 jejím profesorem. Od roku 2008 je členem výboru Společnosti českých patologů ČLS JEP, po celou dobu ve funkci vědeckého tajemníka odborné společnosti, a je také místopředsedou spolku Česká patologie, z.s. Od roku 2011 je šéfredaktorem časopisu Česko-slovenská patologie a je také editorem nové učebnice PATOLOGIE, která v říjnu letošního roku vychází v nakladatelství LD Prager Publishing.

Jak vůbec vznikl nápad sepsat novou učebnici patologie?

O tom, že nazrál čas připravit novou učebnici patologie, jsme s profesorem Kodetem diskutovali několik let. Výrazný přerod našeho oboru v kontextu prudkého rozvoje lékařských věd i biologie v posledních letech zahrnujícím zavádění principů personalizované medicíny by měl být reflektován i v základním učebním textu. Patologie bývá do kurikula lékařských fakult zařazována jako obor, který má studenta před studiem klinických oborů informovat o podstatě a mechanismu rozvoje lidských onemocnění, a protože se právě v pohledu na etiopatogenezi mnoha onemocnění recentně odehrála řada zásadních posunů, cítili jsme při každodenní praktické výuce na lékařské fakultě potřebu aktualizace výukových materiálů. Povzbuzující bylo, když jsem zjistil, že podobně smýšlí i velká část kolegů pedagogů, kteří se výuce patologie věnují i na dalších fakultách.

Kromě akademické patologie, tedy klasické „nauky o chorobách“, jsme také chtěli představit studentům náš obor jako moderní klinickou diagnostickou disciplínu věnující se tkáňové a buněčné diagnostice nemocí žijících pacientů.

Dlouho jsme zvažovali možnost přeložit některou z etablovaných mezinárodních učebnic. Tu jsme však nakonec zavrhlí, neboť přeci jen má naše prostředí určitá lokální specifika, a hlavně jsme došli k přesvědčení, že máme dostatek kvalitních autorů i sil, abychom učebnici podobného formátu a rozsahu, jako jsou ty zahraniční, sestavili sami.

Oslovili jsme tedy s tímto nápadem předsedu naší odborné společnosti prof. Dundra, pak další a další významné české pathology (zejména z těch už zkušenějších, ale přesto spíše mladších kolegů), a kola přípravy nové učebnice se roztočila.

Jak dlouho a jakým způsobem učebnice vznikala?

Byly to tři roky poměrně tvrdé práce. Na vzniku učebnice se podílelo více než 40 našich odborníků, manuskript měl kumulativně přes tři tisíce rukopisných stran (v učebnici je to nakonec 915 stran odborného textu).

Kvalitu našich textů jsme se snažili zvyšovat specifickým postupem při vzniku jednotlivých kapitol. Kapitoly nejprve připravil její hlavní autor. Ta pak prošla několika koly editor-ských čtení, kdy jsem se snažil společně s autory ladit formát sdělení, ale i jeho hloubku, s celkem učebnice. Pak byla ještě další kola úprav – recenzenti kapitoly (kteří jsou vlastně spoluautory kapitol a jsou proto u jednotlivých kapitol v učebnici uváděni) přinášeli další postřehy a prováděly se další změny. Texty jednotlivých kapitol se tak pilovaly i několik měsíců v týmu několika odborníků, pokud možno z různých pracovišť patologie, abychom zajistili jejich obecnější platnost.

Když byla obsahová stránka hotová, připravovaly se ilustrace a po jazykových a technických korekturách vznikl výsledný produkt.

Celkově byla práce na tomto obsáhlém díle s tak širokou skupinou autorů a spolupracovníků organizačně velmi náročná. Když jsem nedávno kontroloval v elektronické poště složku s emaily ohledně učebnice, bylo jich více jak čtyři tisíce a většinou byly psané v nočních hodinách. Celková koncepce učebnice se vyvíjela v čase tak, jak postupně vznikaly texty kapitol, do autorského kolektivu jsme postupně přizvali i další odborníky a využívali jsme klinické konzultanty. Občas někdo z vyzvaných autorů svou kapitolu nakonec nedodal, což mě vždy mrzelo, a pak bylo třeba improvizovat. A tak jsem se nakonec stal autorem většího počtu kapitol, než jsem původně plánoval. Občas došlo i na vypjaté okamžiky, zpětně ale musím říct, že mě editorská práce na učebnici bavila i těšila zároveň ☺.

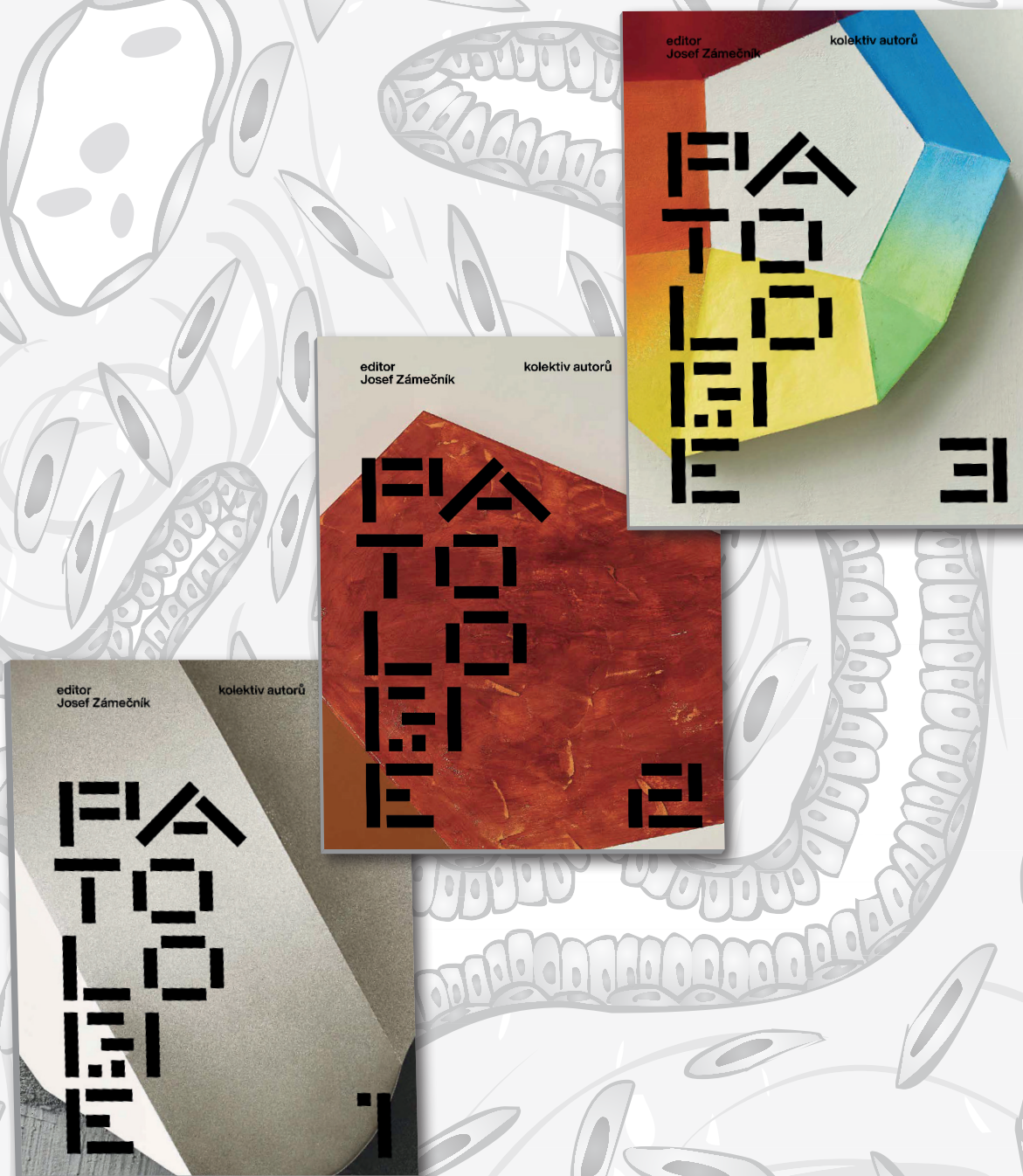
V čem všem je nová učebnice nová?

Tak určitě hlavně aktuálností informací o podstatě lidských chorob odpovídající stavu medicínského poznání v dnešní době. Také jsem se jako editor učebnice snažil udržet jednotnou strukturu textu i styl, kterým jsou jednotlivé choroby představovány (tedy, seč mi síly stačily, nebylo to vždy snadné); zároveň jsem však chtěl zachovat i charakteristický rukopis jednotlivých autorů. Taky jsem chtěl, aby byly zřetelně odlišené informace obecně důležité, od těch popisujících spíše kazuistické případy. Prostě – aby student při studiu učebnice získal dostatek relevantních informací pro další studium klinických oborů, a vlastně aby na nás v dobrém vzpomínal pro to, že ho studium patologie dobře teoreticky připravilo na lékařskou praxi. V žádném případě jsme neskrývali převážně morfologický charakter našeho oboru, ale učebnice je oproti původním zvyklostem více cílena klinickým směrem.

Učebnice není koncipovaná jako výčet minimálních znalostí pro hraničně úspěšné složení zkoušky z patologie na konci 3. ročníku (pokud by už učební text takovými „minimálními“ výpiskami byl, nezbuďte studentovi než memorovat – a to si nepřejeme). Lidská onemocnění, která v učebnici studentovi představujeme, jsme se snažili srozumitelně vysvětlit a zasadit je do širšího kontextu medicíny a biologie. Asi nikdo neočekává, že bude student u zkoušky z patologie podrobně znát například epidemiologická data či molekulární patogenitu jednotlivých onemocnění, přesto věříme, že tyto informace v učebnici pomohou medikovi při studiu chorobnou jednotku správně zařadit a uchopit.

(pokračování na straně 194)

Zámečník
Kodet
Dundr
Daum
Ryška
Hermanová
Honsová
Matěj
 Balko
 Bártů
 Brychtová
 Čampr
 Čandová
 Dušková
 Fabián
 Háček
 Hes
 Hornořová
 Hůlková
 Jakša
 Ježová
 Jirásek
 Kacerořská
 Kalinová
 Koblížek
 Kohout
 Křen
 Laco
 Marusič
 Matějková
 Mrhalová
 Němejcová
 Nová
 Skálová
 Soukup
 Svobodová
 Škapa
 Štechová
 Šteiner
 Trojánek
 Vaněček
 Vašáková
 Vodička
 Zambo
 Žampachová

www.ucebnice-patologie.cz

e-shop • online fotogalerie

Nová je učebnice také svojí vizuální úpravou zahrnující řadu grafických prvků pro usnadnění orientace v textu a vnímání hierarchie informací. Jako nakladatele jsme nakonec zvolili nakladatelství, ve kterém s výbornými zkušenostmi po dlouhá léta připravujeme náš odborný časopis. Nakladatelství nám dalo úplnou volnost, poskytlo zkušeného a talentovaného DTP grafika (Jan Kunz) a možnost připravit si učebnici zcela podle našeho gusta. Za excelentní spolupráci patří nakladatelství (zejména jeho ředitelce Daně Brzobohatě) velký dík.

Novým prvkem jsou také webové stránky učebnice (**www.ucebnice-patologie.cz**), na kterých je připravena online galerie makro- i mikroskopické dokumentace k jednotlivým kapitolám, ale i suplementární materiály pro studium a plno dalších informací. Ty se navíc dají v průběhu času měnit či doplňovat a webová stránka tak může hrát určitou informačně aktualizující roli před dalším vydáním hlavního textu. Internet je dnes všude a práci s tablety i mobily zvládají studenti excelentně; online prostor tedy přidává učebnici další rozměr. Online prostor navíc umožňuje nabídnout studentovi mnohem více fotodokumentace, než by se vešlo do tištěné učebnice (tedy bez nutnosti dramaticky zvětšit její stránkový rozsah i cenu).

V učebnici jsou více než čtyři stovky nákresů a schémat, které společně s autory kapitol připravil patolog, výtvarník a zkušený ilustrátor v jedné osobě dr. Jan Balko. Obrázky v tištěné učebnici (osobně myslím, že jsou velmi povedené) mají sloužit k dokreslení dané problematiky a mají upoutat pozornost k některým důležitým jevům v lidské patologii.

I grafický design obálky učebnice je poměrně netradiční...

Mí přátelé z oblasti současného umění, se kterými sdílím radost z koukání se na hezké a zajímavé věci, mi už dlouho dokazují, že pozoruhodné nejsou jen objekty, které já pozoruji v mikroskopu. Učebnice bude přeci jen po dlouhou dobu pobývat na pracovních stolech, studijních gaučích, v batůžcích či v knihovnách jejich majitelů, a tak by měla (kromě jistě důležitého obsahu uvnitř) splňovat i další funkce – měl by být na ni hezký pohled, měla by upoutat a měla by mít i svůj příběh.

Ačkoli my možná rozumíme tomu, jak vznikají, rozvíjejí se a vypadají lidské choroby, ohledně vizuální stránky učebnice jsme se raději obrátili na odborníky. Předně na grafického designéra Petra Bosáka ze studia 20YY Designers, který je za knižní grafiku nositelem mnoha ocenění - mezi nimi i ceny Nejkrásnější česká kniha roku 2018. Jako podklad pro tvorbu obálky jsme využili umělecká díla současné umělkyně Alžběty Říhové, která má za sebou řadu úspěšných výstav u nás i v zahraničí.

Celý tvůrčí proces probíhal poměrně dlouhou dobu – scházeli jsme se, já jsem vyprávěl o patologii, o našich diagnostických postupech, a ukazoval mikroskopické obrazy (které, ačkoli krásné, ukazují dosti neradostné věci), aby postupně

v hlavách umělců vznikl koncept obálky, která jejich pocit převtělila do umělecké grafiky. Když jsem viděl první návrhy, dlouho jsem se nemohl vynadávat – písmo na obálce naší učebnice není (podobně jako náš obor, jak tvůrci správně seznali) úplně prvoplánové, a chcete-li mu porozumět, musíte se na něj dost soustředit a ponořit se do něj. Barvy a geometrické tvary fragmentů použitých uměleckých objektů zase korespondují s naším mikroskopickým světem. Vizuální styl obálek jednotlivých svazků učebnice má postupný vývoj, stejně jako informace uvnitř. Jednotlivé svazky naší učebnice nakonec mají obálky, které mnohé oči potěší (leč které ale možná i popudí), nikoho však nespíš neponechají chladným.

Učebnice bude pro studenty dostupná pouze v e-shopu na stránkách učebnice (www.ucebnice-patologie.cz). Proč?

Jedná se o zcela pragmatické rozhodnutí. Distribuční společnosti a knihkupectví žádají za své služby i více než třetinu ceny knihy. Cílová skupina naší učebnice je poměrně úzká a pro dnešní generaci studentů jistě není nákup přes e-shop ničím problematickým. Proto jsme přesvědčeni, že studentům bude milejší o třetinu nižší cena v e-shopu než její dostupnost v každém knihkupectví.

Členové Společnosti českých patologů ČLS JEP si však učebnici kupovat nemusejí...

Dobrá zpráva pro členy Společnosti českých patologů je, že se sdružení Česká patologie, z.s. pod vedením prof. Aleše Ryšky podařilo získat finanční podporu, a tak má každý člen společnosti patologů (registrovaný ke konci října 2019, bez dluhů na členských poplatcích) nárok na jeden výtisk učebnice od občanského sdružení zdarma (nemusejí si tedy učebnici kupovat). Členové společnosti si o výtisk mohou požádat do konce roku 2019 na emailové adrese **objednavky@ucebnice-patologie.cz**. Důležité je, aby uvedli doručovací adresu, kam jim má učebnice dorazit.

A mají vůbec v době současných informačních technologií smysl klasické učebnice?

Překvapivě možná mnohem větší než dříve. V době před rozšířením internetu a dalších informačních vymožeností moderního světa byly tištěné učebnice téměř jediným zdrojem informací. Dnes jsme se paradoxně dostali do opačné situace, kdy je informací možná až příliš; jejich kvalita a relevance však dramaticky kolísá. Při přípravě učebnice jsme si kladli za cíl citlivě vybrat v informační džungli to, co je pro vzdělávání budoucího lékaře skutečně důležité. Informace navíc předkládají v roli autorů kapitol uznávaní odborníci na danou oblast medicíny, a ti, kromě toho, že dobře vědí, o čem píší, jsou zároveň i zkušenými pedagogy.

-jh-